

Samenvatting

In het kort

- De gemeente 's-Hertogenbosch stelt een Omgevingsvisie op. Hierin wordt een visie gegeven op de toekomstige ontwikkeling van de gemeente, worden ambities en doelstellingen benoemd en ruimtelijke opgaven gesignaleerd. Om te helpen bij het maken van de ruimtelijke keuzes in de Omgevingsvisie van 's-Hertogenbosch, is in een Omgevingseffectrapport (OER) inclusief Passende Beoordeling onderzoek gedaan naar de effecten op de fysieke leefomgeving van mogelijke oplossingen voor ruimtelijke opgaven.
- Startpunt voor het OER is het Koersdocument voor de Omgevingsvisie, die eerder in samenspraak met bewoners van 's-Hertogenbosch is opgesteld. De ambities die in dit document worden gesteld, zijn in een Leefomgevingsfoto vergeleken met de huidige stand van zaken in de gemeente op verschillende aspecten (bijvoorbeeld gezondheid, mobiliteit of natuur). Het verschil tussen het ambitieniveau en de huidige situatie noemen we de opgave.
- De gemeente kent allerlei opgaven. Om de ambities in het Koersdocument te halen zijn er nog vooral stappen te zetten op het gebied van wonen, klimaat en natuurlijke leefomgeving. In hoeverre de ambities gehaald worden is veelal afhankelijk van de wijze waarop de gemeente de ambities gaat concretiseren. Daarbij geldt ook dat sommige thema's (als klimaat en natuurlijke leefomgeving) in grotere mate afhankelijk zijn van externe factoren waar de gemeente niet altijd invloed op heeft.
- Om de diverse opgaven nader te onderzoeken, is ervoor gekozen om mogelijke oplossingsrichtingen te benaderen vanuit vier invalshoeken: de Bossche Buurtstad (oplossingen waarbij de mens centraal staat), de Bossche Moerasdraak (oplossingen waarbij natuur en klimaat centraal staan), de Bossche Wereldstad (oplossingen waarbij de economie centraal staat) en de Bossche Innovatiestad (oplossingen waarbij innovatie centraal staat).
- Het instrument OER is gedurende de totstandkoming van de Omgevingsvisie ingezet om vanuit inhoudelijke analyses input en reflectie te geven. Op verschillende momenten heeft er interactie plaatsgevonden met de gebiedsvisies voor de verschillende delen van de gemeente.
- Het OER inclusief Passende Beoordeling heeft geleid tot aanbevelingen voor de Omgevingsvisie voor de gemeente als geheel en tot aanbevelingen voor de gebiedsvisies specifiek. De omgevingseffecten van diverse opgaven (belang van de fysieke leefomgeving) zijn inzichtelijk gemaakt en ingebracht in de plan- en besluitvorming voor de Omgevingsvisie.

Het Omgevingseffectrapport (OER) bij de Omgevingsvisie 's-Hertogenbosch

De gemeente 's-Hertogenbosch stelt een Omgevingsvisie op. Hierin wordt een visie gegeven op de toekomstige ontwikkeling van de gemeente, worden ambities en doelstellingen benoemd en ruimtelijke opgaven gesignaleerd. De Omgevingsvisie is een visie waarin de gemeente keuzes maakt voor de fysieke leefomgeving. Deze keuzes worden in het geval van 's-Hertogenbosch gemaakt voor de periode tot 2050. De Omgevingsvisie is geen blauwdruk voor de toekomst, maar bepaalt wel de koers. Hiermee stelt de gemeente kaders voor toekomstige ontwikkelingen. Gemeenten hebben de verplichting om uiterlijk eind 2026 een omgevingsvisie te hebben vastgesteld.

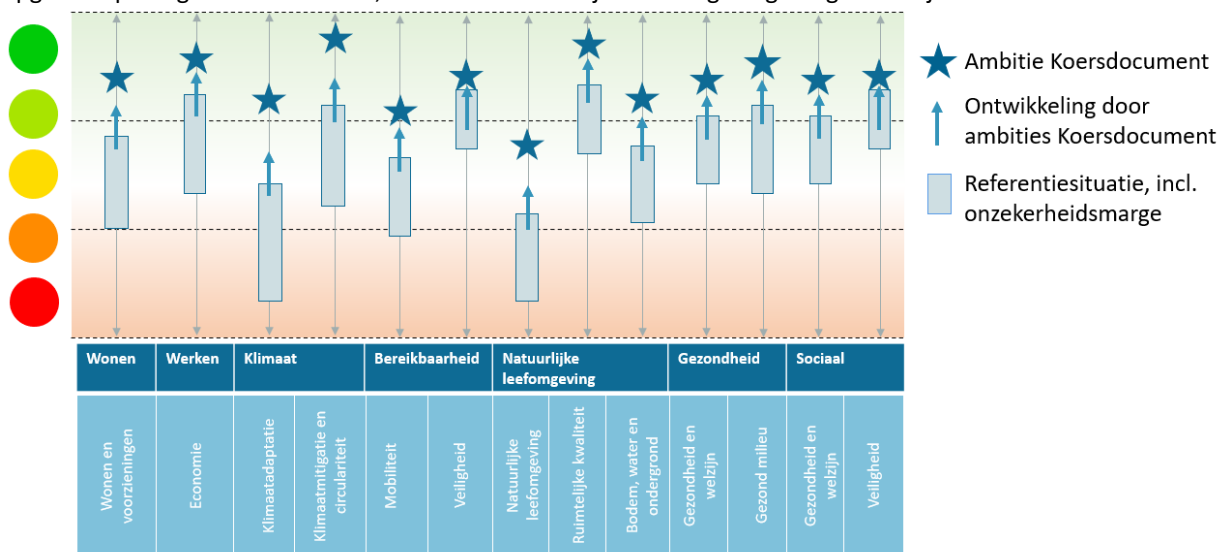
Om te helpen bij het maken van ruimtelijke keuzes voor de Omgevingsvisie van 's-Hertogenbosch is onderzoek gedaan naar de effecten die deze keuzes hebben op de fysieke leefomgeving. Dit onderzoek noemen we het Omgevingseffectrapport (OER). In het OER voor 's-Hertogenbosch is onderzoek gedaan naar verschillende aspecten onder de thema's Wonen, Werken, Klimaat, Bereikbaarheid, Natuurlijke leefomgeving, Gezondheid en Sociaal. In het kader van het OER is ook een Passende Beoordeling opgesteld voor de effecten op Natura2000-gebieden. Het OER is gelijktijdig en in interactie met de Omgevingsvisie opgesteld. Hierdoor heeft het OER twee verschillende functies, namelijk:

- Agenderend: verkenning van aandachtspunten voor de Omgevingsvisie;
- Toetsend: inzichtelijk maken van effecten op de leefomgeving en bijdrage aan ambities uit het Koersdocument.

Gemeentelijke opgaven

Startpunt voor het OER is het Koersdocument voor de Omgevingsvisie, dat eerder in samenspraak met bewoners van 's-Hertogenbosch is opgesteld. De ambities die in dit document worden gesteld, zijn vergeleken met de huidige stand van zaken in de gemeente op verschillende aspecten (bijvoorbeeld gezondheid, mobiliteit of natuur). Het verschil tussen het ambitieniveau en de huidige situatie noemen we de opgave.

In onderstaande figuur is te zien hoe groot de opgave voor elk aspect is voor de gemeente 's-Hertogenbosch. De blauwe balk geeft aan wat de status van dat aspect is in 2050 wanneer het huidige beleid wordt voortgezet. De ster geeft het ambitieniveau uit het Koersdocument aan. Het verschil tussen de blauwe balk en de ster geeft weer in welke mate er nog stappen te zetten zijn om de ambitie uit het Koersdocument te halen: de opgave. Uit deze figuur is op te maken dat de opgaven op het gebied van wonen, klimaat en natuurlijke leefomgeving het grootst zijn.

Figuur 1 Beoordeling van ambities

Beschouwing van de opgaven aan de hand van invalshoeken

De opgaven vormen de basis van de volgende fase van het onderzoek. Hierin is onderzocht welke maatregelen kunnen bijdragen aan het behalen van de ambities, zoals die zijn gesteld in het Koersdocument. In een eerste fase van het onderzoek is dit gedaan door elk thema vanuit verschillende invalshoeken te benaderen:

- de Bossche Buurtstad waarin de mens centraal staat
- de Bossche Moerasdraak waarin de natuur en het klimaat centraal staan
- de Bossche Wereldstad, waarin de economie centraal staat
- de Bossche Innovatiestad, waarin innovatie centraal staat.

Voor elk van deze invalshoeken is beschreven hoe elk aspect eruit zou kunnen zien in 2050 en wat de effecten van die keuzes zouden zijn op de opgaven en de leefomgeving. In de tweede fase van het onderzoek is voor een aantal gemeentebrede en thema overstijgende opgaven verdiepend onderzoek uitgevoerd. In het verdiepend onderzoek is met behulp van kwalitatieve - en kwantitatieve methoden een antwoord gezocht op de volgende vragen:

- **Welke mogelijkheden zijn er voor het spreiden van sociale huur- en koopwoningen?** Belangrijkste inzicht uit deze analyse is dat het niet mogelijk is om de relatieve hoeveelheid woningen per wijk gelijk te trekken. Het is wel mogelijk om te streven naar meer gelijkheid tussen wijken. Dit heeft een positieve invloed op de ambities met betrekking tot diversiteit en ontmoeten.
- **Op welke manier kunnen de ambities voor wonen en werken behaald worden binnen de beperkte ruimte in de gemeente?** Ruimte kan gevonden worden door te kiezen voor menging van wonen en werken. De mogelijkheden hiervoor zijn sterk afhankelijk van de keuze voor de soort bedrijvigheid. Wanneer niet ingegrepen wordt in de mix van sectoren, blijft er weinig ruimte over voor andere opgaven, zoals woningbouw of waterberging. Dit kan voorkomen worden door dienstverlening sterker te laten groeien dan industrie en handel. Om woningbouw in de wijken en tegelijkertijd groei van de bestaande bedrijvigheid mogelijk te maken, moet in dat geval worden ingezet op uitplaatsing en uitbreiding van bedrijventerreinen.
- **In welke wijken spelen op dit moment de grootste knelpunten ten aanzien van klimaatadaptatie?** Het rapport identificeert meerdere wijken met een hoog overstromingsrisico of een hoge kans op hittestress. Er is verkend waar kansen liggen voor meervoudig ruimtegebruik en de winst die met klimaatadaptatieve maatregelen is te behalen.
- **Welke maatregelen moeten genomen worden om de gewenste vervoerswijzekeuze 'modal split' te bewerkstelligen en welke gevolgen brengt deze keuze met zich mee voor de gemeente?** Het rapport doet meerdere aanbevelingen om de verschillende vormen van vervoer in de gemeente te verbeteren en geeft inzicht in de effecten van verschillende modal split opties.

Op basis van beide onderzoeksfases zijn aanbevelingen gedaan voor de Omgevingsvisie: deels voor de gemeente als geheel, deels voor de specifieke deelgebieden in de gemeente (Brede Binnenstad, Wijken binnen de ring, Wijken buiten de ring, Buitengebied en dorpen). De belangrijkste aanbevelingen zijn thematisch opgenomen op de volgende pagina. Een compleet overzicht van inzichten en aanbevelingen is te vinden in hoofdstuk 8 van het OER.

De Passende Beoordeling geeft aandachtspunten voor de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie, maar ook mogelijkheden om negatieve effecten te voorkomen. Er is daarom geen indicatie dat de voorgestelde ontwikkelingen in de Omgevingsvisie op voorhand niet uitvoerbaar zouden zijn.

Aanbevelingen

Wonen

- Een meer gelijke spreiding van sociale woningbouw over de gemeente draagt bij aan meer diversiteit in wijken. Hiervoor is het aan te bevelen om meer inzicht te bieden in waar welk type woningen vanuit diversiteit gewenst zijn.
- Woningbouw kan als kans benut worden om meerdere ambities te bereiken, zoals ambities op het gebied van vergroening, gezondheid en bereikbaarheid.
- Wanneer bepaalde voorzieningen in wijken en/of dorpen niet mogelijk zijn, wordt aanbevolen om aandacht te hebben voor een goede bereikbaarheid van dergelijke voorzieningen op afstand.

Werken

- Aanbevolen wordt om meer inzicht te ontwikkelen in de kwantitatieve opgave richting 2050. Dit is vervolgens een belangrijke basis om een keuze te kunnen maken waar de gemeente op in gaat zetten.
- Aanbevolen wordt om als gemeente expliciet te maken wat de gemeente vanuit economische optiek wil behouden of zelfs versterken en waar wil de gemeente (wellicht op termijn) van af wil en welke nieuwe sectoren de gemeente graag de ruimte wil geven?
- Aanbeveling is verder onderzoek te doen naar locaties waar bedrijvigheid op gespannen voet staat met woningbouw en waar woningbouw prioriteit zou moeten krijgen.
- Het verbeteren van de inrichting van de openbare ruimte op diverse werklocaties kan een kans zijn om meerdere ambities te bereiken. De verbetering zal bijvoorbeeld kunnen leiden tot een versterking van het vestigingsklimaat, ambities op het gebied van klimaat en circulariteit, vergroening, beweging en ontmoeting.
- Nader onderzoek of de ideeën vanuit het onderzoek naar de Duurzame Polder kunnen bruikbaar zijn voor het gehele buitengebied van 's-Hertogenbosch en bijdragen aan de transitie van het landelijk gebied.

Klimaat

- Water en bodem sturend wordt een steeds belangrijker principe binnen de gemeente. Aanbeveling is om de kansen en aandachtspunten voor de gemeente nader uit te werken.
- Het invulling geven aan de wateropgave biedt kansen voor koppeling met andere ambities. Denk aan versterking van beleving, gebruiksfunctie van water, voorkomen hittestress.
- Aanbeveling is om voldoende aandacht te besteden aan voor het voorkomen/bestrijden van energie-armoede (bijvoorbeeld door opbrengsten van energie-opwek te koppelen aan lokale doelen).

Bereikbaarheid

- Mobiliteit raakt veel andere opgaven. Ook zijn veel mobiliteitsvragen gebieds-overstijgend. Aanbeveling is om dit onderwerp op gemeenteniveau nader te onderzoeken.
- Stimuleren van verdere verduurzaming van mobiliteit draagt bij aan betere leef-omgeving (minder hinder als gevolg van gemotoriseerd verkeer) en biedt kansen om ruimtebeslag te verkleinen (inzet OV en gebruik deelmobiliteit). Aanbeveling is om dit integraal bij mobiliteitsopgaven mee te nemen.

- Het gebruik van data kan bijdragen aan het reguleren van verkeersstromen. Nieuwe ontwikkelingen op het gebied van smart mobility biedt kansen voor efficiënter gebruik van tijd en ruimte.

Natuurlijke leefomgeving

Natuur

- Aanbeveling is om met vergroening zoveel mogelijk synergiekansen te benutten. Denk aan ruimte voor water, bewegen, ontmoeten, gezondheid e.d., zoals al gedaan is in de Gebiedsvisies.
- Aanbeveling is om innovatieve natuurinclusieve oplossingen te gebruiken wanneer er sprake is van een hoge mate van verdichting. Denk bijvoorbeeld aan groene gevels en daken e.d.
- Aanbeveling is om natuur te beschermen. Dit kan door bij ontwikkelingen nabij bestaande en nieuwe natuur verdere eisen te stellen ter beperking van hinder op natuur (geluid, licht e.d.). Maar bijvoorbeeld ook door stikstofuitstoot te minimaliseren: gasloos bouwen, emissieloze aanleg, mobiliteit en bedrijfsprocessen, (interne) saldering met stoppende stikstofuitstotende activiteiten. Bij woningbouwontwikkelingen nabij Natura2000-gebied Vlijmens Ven, de Moerputten en het Bossche Broek is het aan te bevelen om voor voldoende groen- en recreatievoorzieningen te zorgen om toename van recreatiedruk op het Natura2000-gebied te voorkomen.

Landschap en cultuurhistorie

- Landschappelijke en cultuurhistorische waarden kunnen gecombineerd worden met andere ambities: meer en betere natuur, ruimte voor water, recreatie, gezonde leefomgeving e.d. De ontwikkeling van Linie 1629, zoals nu al wordt gedaan in de Gebiedsvisie, kan hiervoor aanleiding zijn.
- Nader onderzoek of de ideeën vanuit het onderzoek naar de Duurzame Polder kunnen bruikbaar zijn voor het gehele buitengebied van 's-Hertogenbosch en bijdragen aan de transitie van het landelijk gebied.

Bodem

- Aanbeveling is om bodemverbetering door landbouw te stimuleren. Hierdoor kan bodemuitputting worden verminderd.

Gezondheid

- Nieuwe gebiedsontwikkelingen kunnen een kans zijn om een meer gezonde leefomgeving te creëren, bijvoorbeeld door gezondheidscriteria mee te geven als een minimaal % groen, de 3-30-300 regel e.d.

Sociaal

- Aanbeveling is om scherper te maken wat onder “ontmoeten” verstaan wordt en wat de voorwaarden zijn voor “goed ontmoeten”.
- Het is aan te bevelen om de ontwikkeling van voorzieningen te monitoren. Hiermee ontstaat inzicht in de balans tussen lokale en regionale voorzieningen en kan nagegaan worden of bij verdwijnen van voorzieningen de voorzieningen elders goed bereikbaar zijn.